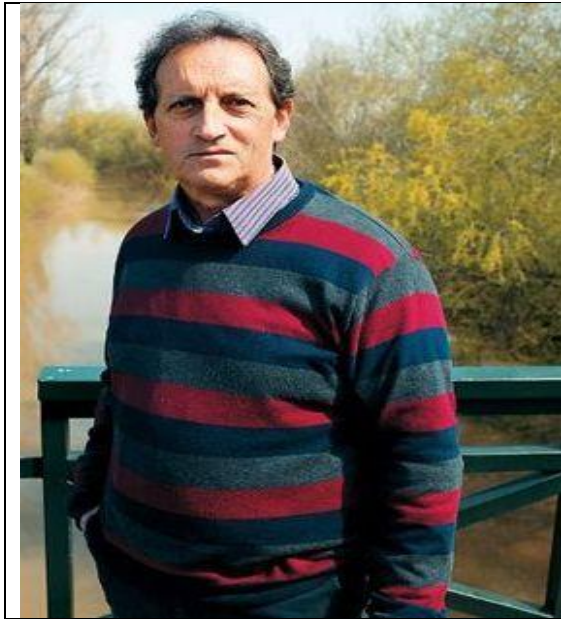

Συνέντευξη

για την Κλιματική Αλλαγή

Με τον Ζήση Αργυρόπουλο
- Χημικό/ Περιβαλλοντολόγο

Ερ: Παγκόσμια Συνδιάσκεψη για το Κλίμα στο Παρίσι· μπορούμε να αισιοδοξούμε ;

Το μόνο αισιόδοξο μήνυμα από την Παγκόσμια Συνδιάσκεψη είναι το ό,τι για πρώτη φορά, προσήλθαν σ' αυτή όλοι οι παγκόσμιοι ηγέτες και κυρίως οι εκπρόσωποι των μεγάλων ρυπαντών - κρατών και αναγνώρισαν την ύπαρξη του προβλήματος. Βεβαίως, από την αναγνώριση ως την πλήρη κατανόηση αλλά κυρίως την αναχαίτιση και την προσαρμογή, η απόσταση είναι μεγάλη και το τοπίο ακόμα θολό κι επικίνδυνο.

Ερ: Συνεχώς, τα τελευταία χρόνια αναφέρεστε στον όρο «Προσαρμογή» και διαπιστώνουμε ό,τι για πρώτη φορά αυτός ο όρος καθόρισε τις παραπέρα δράσεις της παγκόσμιας κοινότητας. Τελικά θα αποδεχτούμε το γεγονός ότι αντιμετωπίζουμε το πρόβλημα στην εξέλιξή του, έστω αργοπορημένα και πρέπει να προλάβουμε κάτι ;

Ο όρος «Προσαρμογή» καταδεικνύει με ρεαλισμό τα εξής κομβικά σημεία :

1. Το φαινόμενο της υπερθέρμανσης του πλανήτη θα εξακολουθήσει να εξελίσσεται ακόμα κι αν σήμερα, μ' ένα μαγικό τρόπο, περιορίσαμε δραστικά τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου (ακόμα και κατά 60%). Σ' ένα κόσμο, όμως, που έχει δομηθεί ολοκληρωτικά πάνω στη χρήση ορυκτών καυσίμων, μαγικοί τρόποι δεν υπάρχουν και τα

φαινόμενα αδράνειας καλά κρατούν. Σήμερα στην ατμόσφαιρα υπάρχουν ακόμα ποσότητες διοξειδίου του άνθρακα που έχουν παραχθεί στις αρχές της βιομηχανικής επανάστασης. Το φαινόμενο της υπερθέρμανσης, λοιπόν, θα εξελίσσεται ακόμα για καιρό και θα προσθέτει καινούρια προβλήματα στο παγκόσμιο σύστημα. Πέρα, όμως, απ' την αδράνεια της παγκόσμιας οικόσφαιρας, εξίσου επικίνδυνη είναι και η κοινωνική αδράνεια και πολύ περισσότερο η πολιτική, που εξακολουθεί να κινείται στο ίδιο, άδικο και εγωϊστικό μοντέλο παραγωγής, κατανάλωσης και κατανομής του παραγόμενου πλούτου.

2. Κάποια αύξηση της μέσης θερμοκρασίας κατά 1,5 μέχρι 2,0° C κρίνεται αναπόφευκτη, για τα επόμενα 20 - 30 χρόνια, δίχως να αποκλείουμε κάποια φαινόμενα ντόμινο που μπορούν να οδηγήσουν το Κλίμα σε απορρύθμιση, κι αυτό είναι κάτι πολύ χειρότερο από μια απλή άνοδο της μέσης θερμοκρασίας. Έτσι, ο όρος «Προσαρμογή» αποκτά διττό νόημα :

Αφενός να προσαρμόζουμε τις συμπεριφορές μας, το μοντέλο παραγωγής και κατανάλωσης, τις υποδομές μας και γενικότερα τις προσδοκίες μας, στις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται και ταυτόχρονα να εξαντλούμε την ενεργητικότητα και την ...ευφυΐα μας στη μάχη για την αποτροπή καταστάσεων απορρύθμισης του Κλίματος, που με τη σειρά του θα σημάνει το έναυσμα μιας επώδυνης σειράς ,αλλων απορρυθμίσεων: οικονομικών, παραγωγικών, κοινωνικών κ.ά, όχι απαραίτητα τοπικού αλλά κυρίως παγκόσμιου χαρακτήρα.

Ερ. Μπορούμε να κάνουμε πιο συγκεκριμένη την έννοια της Προσαρμογής για το γεωγραφικό μας χώρο, τη Θεσσαλία ;

Τα μοντέλα πρόβλεψης για τη Θεσσαλία επιφυλάσσουν σε πολύ γενικές γραμμές τα εξής :

-αύξηση των ημερών καύσωνα, των μέσων μέγιστων θερμοκρασιών, των μέσων ελάχιστων κ.λ.π.

Άρα, αύξηση της δυσφορίας των κατοίκων, ανάγκη για μεγαλύτερη κατανάλωση νερού και ηλεκτρικής ενέργειας, υψηλότερο βαθμό κινδύνου για την υγεία των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, εμφάνιση νέων επιβαρυντικών για την υγεία παραγόντων κλπ, με λίγα λόγια, αλλάζει άρδην ο τρόπος λειτουργίας των πόλεων, οι οποίες αν διατηρήσουν

τη σημερινή τους δομή δε θα 'χουν να προσφέρουν αξιοβίωτες λύσεις για τους κατοίκους τους αλλά ούτε κι υποδομές Υγείας θα μπορούν ν' ανταποκρίνονται στις νέες απαιτήσεις, που εν πολλοίς μας είναι ακόμη άγνωστες.

Αυξημένος κίνδυνος πυρκαγιών στα δάση, καταστροφή της χλωρίδας, ένταση των φαινομένων διάβρωσης, ρύπανση επιφανειακών αποδεκτών με βαρέα μέταλλα και εν τέλει υποβάθμιση των οικοσυστημάτων.

-μείωση των βροχοπτώσεων και χιονοπτώσεων.

Άρα, μείωση του διαθέσιμου νερού όταν θα είναι άκρως απαραίτητο, όχι μόνο για τις ανάγκες της γεωργίας(που δυστυχώς, δε θα 'ναι σε καμιά περίπτωση ίδια μ' αυτή που ξέρουμε) αλλά και για ύδρευση και βιομηχανική χρήση. Και τούτο, αν δεν μεταβάλλουμε δραστικά κάποια στάνταρς που αφορούν στο υδατικό αποτύπωμα που μας χαρακτηρίζει (είμαστε δεύτερη χώρα στον κόσμο, μετά τις ΗΠΑ, σε κατά κεφαλή κατανάλωση νερού) απειλεί να οδηγήσει σε οικολογική κατάρρευση την περιοχή μας αλλά και κοινωνικές εντάσεις και τοπικές και διαπεριφερειακές αντιπαλότητες για την «ιδιοκτησία» και τη χρήση του νερού. Το πλέον ευαίσθητο σημείο στο συγκεκριμένο ζήτημα είναι το γεγονός ότι η Θεσσαλία έχει ελάχιστα ποτάμια που μπορούμε να χαρακτηρίσουμε συνεχούς ροής- κατά κανόνα η ίδια η πραγματικότητα διαψεύδει τα χαρτιά- και η ιδιότητά τους αυτή, άρα κι η αξιοπιστία τους ...ως στηριγμάτων της οικολογικής ισορροπίας και της παροχής νερού, θα δοκιμαστεί σκληρά στο άμεσο μέλλον.

-αύξηση της έντασης και της συχνότητας των ακραίων καιρικών φαινομένων

Άρα, αδυναμία ανταπόκρισης των υποδομών μας που δημιουργήθηκαν για πιο ...λάιτ συνθήκες, υψηλή αβεβαιότητα και ρίσκο για τις εφαρμοζόμενες καλλιέργειες, δυσκολίες στη διαχείριση και ταμείωση των ατμοσφαιρικών κατακρημνισμάτων(βροχή, χιόνι, χαλάζι κλπ) αλλά και των δευτερογενών φαινομένων που θα τα συνοδεύουν (πλημμύρες, ζημιές σε λιμενικές εγκαταστάσεις και παράκτιες υποδομές, δίκτυα διανομής ενέργειας, υποδομές μεταφορών κ.ο.κ), όπως επίσης και και εκτεταμένα φαινόμενα διάβρωσης και ερημοποίησης.

Υπ' αυτές, λοιπόν, τις συνθήκες, καλούμαστε να σχεδιάσουμε το μέλλον της περιοχής μας, να μάθουμε να διαχειριζόμαστε τον κίνδυνο, έχοντας πάντα ένα διττό στόχο: τη

διατήρηση των φυσικών οικοσυστημάτων, όσο το δυνατόν αλώβητων και την αξιοπρεπή επιβίωση των κατοίκων.

Ερ. Υπ' αυτές τις συνθήκες, τι μέλλον μπορούμε να περιμένουμε για τη γεωργία ;

Οι προσανατολισμοί της γεωργίας έχουν αλλάξει πολλές φορές κατά το παρελθόν και θα συνεχίσουν να αλλάζουν ανάλογα με τα προτάγματα είτε της Αγοράς είτε του γενικότερου μοντέλου ζωής των ανθρώπων είτε της εξέλιξης της βιοτεχνολογίας. Σπάνια ως τώρα το περιβάλλον και πολύ πιο σπάνια το κλίμα, λειτούργησαν ως περιοριστικοί παράγοντες. Στο δε μυαλό και τα σχέδια των πολιτικών, όλο αυτό που αποκαλούμε συλλήβδην « φέρουσα ικανότητα» μιας περιοχής ήταν άγνωστος όρος ή εχθρικός. Ο όρος αυτός επιβάλλει την αλλαγή των προτεραιοτήτων και προτάσσει ως κυρίαρχους όρους την ισορροπία των οικοσυστημάτων, την επάρκεια των μέσων επιβίωσης και την διαγενεακή ηθική σε ότι αφορά τη διαχείριση των φυσικών πόρων. Συνεπώς, το να καλλιεργούμε ενεργειακά φυτά σε βάρος των δημητριακών, επειδή αυτό επιβάλλουν οι νόμοι της Αγοράς και το μοντέλο υπερκατανάλωσης ενέργειας, θα το χαρακτηρίζα τουλάχιστον ανήθικο για τη γεωργία του μέλλοντος. Θεωρώ ότι αυτή (η γεωργία του μέλλοντος) θα είναι γεμάτη από απαραίτητες ανατροπές, οι οποίες επιβάλλεται να επινοηθούν από εμάς τους ίδιους που γνωρίζουμε καλύτερα απ' τον καθένα τις ιδιαιτερότητες, τις υπεροχές, τις πολυπλοκότητες και τη φέρουσα ικανότητά της αλλά και τα προβλήματα που επεσώρευσε στη Θεσσαλία η ως τώρα διαχείριση του περιβάλλοντος (πτώση υδροφόρου, υποβάθμιση οικοσυστημάτων, έντονα φαινόμενα ευτροφισμού κλπ). Κι αυτό θα είναι το μεγάλο στοίχημα κι ένας αγώνας δρόμου που δυστυχώς έπρεπε να ξεκινήσει από χθες αν δεν επιθυμούμε να δούμε κάποιες πολυεθνικές να απλοποιούν και το δικό μας αγροτικό τοπίο, επιβάλλοντάς μας καλλιέργειες που ελάχιστη σχέση θα έχουν με τα προτάγματα που ανέφερα. Και το σπουδαιότερο· η πρότασή τους να είναι διανθισμένη με το πρόσχημα της αντιμετώπισης της πείνας και ίσως την αγαθή πρόθεση της τιθάσσευσης της υπερθέρμανσης του πλανήτη.

Είναι προφανές ότι η σημερινή κακοδαιμονία κι οι οπισθοδρομήσεις στη διαχείριση των πολύτιμων αγαθών που στηρίζουν τη γεωργία μας(νερό, έδαφος, εισροές κλπ) δεν έχουν καμιά θέση στη γεωργία του άμεσου μέλλοντος. Συμπληρωματικά με τα προτάγματα που έθεσα πιο πάνω, τονίζω με έμφαση πως τα γεωργικά μας προϊόντα θα πρέπει να είναι αφενός ποιοτικά κι αφετέρου να φέρουν τα γνωρίσματα της υψηλής

προστιθέμενης αξίας και του χαμηλού ενεργειακού και υδατικού αποτυπώματος. Το ίδιο κι η διατροφή των ανθρώπων. Τόσα πολλά μαζί σε ένα ; Ναι, στις δυσκολίες η ευφυΐα μας, η διαρκής ενημέρωση και η ανάπτυξη της καινοτομίας θα μπορέσουν να επινοήσουν λύσεις που υπό άλλες συνθήκες θα φάνταζαν αδιανόητες.

Ερ. Και με την ενέργεια ; Πως θα καλύπτουμε τις υψηλές ενεργειακές απαιτήσεις, σ' ένα μέλλον με τόσες εντάσεις και αβεβαιότητες ;

Το ενεργειακό μείγμα του μέλλοντος δεν αποτελεί απλουστευμένο και διάφανο τοπίο, όσο με αφέλεια μπορεί κάποιος να υποστηρίξει. Κι αυτό γιατί κανείς δεν έχει δώσει πειστική απάντηση στο ερώτημα: πόση ενέργεια χρειάζεται κάθε άνθρωπος για να αισθάνεται ασφαλής και ευχαριστημένος; Προσωπικά, παραμένω οπαδός της άποψης του Ιβάν Ίλιτς, που έλεγε: «... η κατανάλωση κάποιων μονάδων (κβάντων) ενέργειας κατ' άτομο, είναι ανθρώπινο δικαίωμα, η υπερκατανάλωση ενέργειας διαφθείρει ! ». Αυτή η ...ενεργειακή διαφθορά, γνωρίζουμε όλοι μας ότι είναι η αιτία πολλών δεινών για την Ανθρωπότητα και δε τη σταματά ούτε κάθε δραματική επίκληση Διεθνούς Σιάσκεψης για το Κλίμα για περιορισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Την ώρα που γίνονται αυτές οι επικλήσεις, η λυσσαλέα μάχη για τα αποθέματα της Αλάσκας και της Αρκτικής και τα ενεργειακά προγράμματα των μεγάλων ρυπαντών, καλά κρατούν. Μαζί τους κι οι πόλεμοι της Μέσης Ανατολής που έχουν το έρεισμά τους σ' αυτόν ακριβώς τον έλεγχο των αποθεμάτων της περιοχής.

Εν πάση περιπτώσει μπορώ, σε αδρές γραμμές, να περιγράψω ένα προσεγγιστικό σενάριο για το πολύ κοντινό μας αύριο, σε ότι αφορά την ενέργεια :

(1) εξοικονόμηση ενέργειας σε κάθε μας δραστηριότητα. Από την κατασκευή, την παραγωγή και διανομή των προϊόντων, τις μεταφορές, έως και τις διατροφικές μας επιλογές.

(2) αυτοπαραγωγή με ήπιους τρόπους(αιολική, ηλιακή, γεωθερμική κλπ) και συμμετοχή των ... αυτοπαραγωγών στην κατανομή της ενέργειας, κάτι που θα μπορούσαμε ν' αποκαλέσουμε αποκέντρωση και εκδημοκρατισμό της ενέργειας.

(3) εξάπλωση της χρήσης των ήπιων μορφών ενέργειας, μέσα στις οποίες σαφώς περιλαμβάνω και την υδροηλεκτρική ενέργεια. Σε μια διαδικασία μετάβασης πολλές

φορές απαιτείται η επιλογή του λιγότερου κακού για το περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία. Απ' την κοινωνία του άνθρακα, σαφώς προτιμώ την κοινωνία του υδροηλεκτρισμού όταν μάλιστα αυτό απομακρύνει την ιδέα της χρήση Ατομικής Ενέργειας. Σ' αυτό το σημείο θέλω να τονίσω τη σκόπιμη θολούρα εκ μέρους των συνέδρων της Διάσκεψης του Παρισιού σε ότι αφορά το χαρακτηρισμό της Ατομικής Ενέργειας και κυρίως το αν η πολυπόθητη δραστική μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου θα επιτευχθεί και με την εξάπλωση των Ατομικών Εργοστασίων (κάτι που ουσιαστικά συμβαίνει). Κι επειδή η συμφωνία όλων των ισχυρών της Γης, για περιορισμό του διοξειδίου του άνθρακα, μου φάνηκε σαν μια εύκολη κι επιπόλαιη απόφαση, με γνωστά και δεδομένα τα ακλόνητα σάνταρς της δομής του κόσμου μας, φοβάμαι πως σε λίγα χρόνια η λύση της Ατομικής Ενέργειας θα προταθεί ως η μόνη αξιόπιστη επιλογή.

Μίλησα πριν για αδαφανές και θολό τοπίο σε ότι αφορά την ενέργεια. Και εξηγούμαι : το μοντέλο παραγωγής στηρίζεται εν πολλοίς στην υπερκατανάλωση. Σ' αυτό λοιπόν το τοπίο, ο όρος εξοικονόμηση ενέργειας κρύβει μια παγίδα, αν περιοριστεί σε ατομικό επίπεδο και δεν διαχυθεί στο μοντέλο ζωής και παραγωγής. Η εξατομικευμένη εξοικονόμηση ενέργειας οδηγεί ασφαλώς στην εξοικονόμηση χρημάτων που με τη σειρά τους θα διατεθούν στην αγορά άλλων προϊόντων. Για τα προϊόντα αυτά, πολλές φορές, απαιτείται περισσότερη ενέργεια, απ' αυτή που εξοικονομήθηκε, προκειμένου να παραχθούν και να διανεμηθούν(φαινόμενο Jevons). Επομένως, ο όρος «εξοικονόμηση ενέργειας» θα πρέπει να ξεφύγει απ' το απλό κλείσιμο του διακόπτη και την αλλαγή λαμπτήρων και να διαχυθεί σε όλο το φάσμα του παραγωγικού μας συστήματος και του τρόπου ζωής μας, ώστε από λογιστικός όρος να καταστεί πολιτικός.

Ερ. Με λίγα λόγια, τα σχέδια κι προτάσεις που συζητήθηκαν στο Παρίσι, αφήνουν άθικτο αυτό το μοντέλο ;

Ακριβώς, γι' αυτό και δε συμμερίζομαι την αισιοδοξία κάποιων φίλων μου και συνοδοιπόρων οικολόγων, που βιάστηκαν να πανηγυρίσουν για το αποτέλεσμα. Έχω μάθει να είναι φιλόποπτος κι εξακολουθώ να έχω τις επιφυλάξεις μου. Ξέρω πως όσο ο κόσμος αδρανεί στο φαινόμενο της υπερθέρμανσης του πλανήτη, κάποιοι που παρακολουθούν και καταγράφουν συστηματικά τις αλλαγές θα ψάχνουν και θα εφευρίσκουν λύσεις, όχι απαραίτητα προς το συμφέρον των λαών αλλά μάλλον του

συστήματος που υπηρετούν. Να το πω πιο απλά: αν η Κλιματική αλλαγή είναι μια πρώτης τάξης ευκαιρία για μπίζνες, κάτι τέτοιο είναι ευπρόσδεκτο. Και μη συγκινηθούμε απ' την καλή πρόθεση των ισχυρών οικονομιών να χορηγούν κατ' έτος 100 δις στις αναπτυσσόμενες χώρες για την προσαρμογή του παραγωγικού τους μοντέλου σε λιγότερες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Όλοι γνωρίζουμε καλά ό,τι κάτι τέτοιο είναι μια νέα μορφή δανείου προς αδύναμες χώρες κι οι ισχυροί της Γης, νομίζω πως επινόησαν μια ...οικολογική μορφή εξάρτησης με προφανή ανταλλάγματα, κατ' αρχήν εμπορικές συμφωνίες και στο βάθος εκμετάλλευση των φυσικών πόρων. Για να επαναλάβω αυτό που είπε κάποτε ο Χανς Γιόνας: «... όλοι αυτοί νοιάζονται για την ισχύ τους και τη σωτηρία του Συστήματος κι όχι της Ανθρωπότητας!»

Ερ. Τελικά, έστω κι υπ' αυτές τις συνθήκες, ο στόχος του περιορισμού της αύξησης της θερμοκρασίας κατά 2°C, είναι κάτι που διασφαλίζει την ανθρωπότητα από τις χειρότερες εξελίξεις;

Όχι βέβαια ! Σήμερα έχουμε ήδη ξεπεράσει ελαφρά τον + 1°C και όλοι βλέπουμε το πως εξελίσσονται τα τελευταία χρόνια, τα ακραία καιρικά φαινόμενα. Αν καταφέρουμε και τιθασεύσουμε την αύξηση της θερμοκρασίας στους +2°C, οι συνέπειες δε θα αυξηθούν αριθμητικά αλλά εκθετικά. Αυτό συνεπάγεται επιδείνωση των ρίσκων και των αβεβαιοτήτων για πολλά ζητήματα είτε παραγωγής είτε επιβίωσης, με πρώτο επακόλουθο την τρομακτική αύξηση των προσφυγικών ροών. Καμιά δύναμη δε θα μπορέσει να τις συγκρατήσει. Πολύ περισσότερο οι γελοίοι φράχτες που στήνει σήμερα η φοβική Ευρώπη. Τα φαινόμενα επισφάλειας θα ενταθούν κι η διαχείριση των κινδύνων θα είναι δύσκολη. Αυτό σίγουρα θα οδηγήσει σ' έναν πολύ απλοποιημένο κόσμο, για τις ανάγκες του Συστήματος, βεβαίως και με το πρόσχημα της επιβολής της παγκόσμιας τάξης. Και σ' αυτό το σκηνικό, τα πρώτα θύματα θα είναι η Δημοκρατία κι η εθνική κυριαρχία.